

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ЛУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
Факультет дошкільної освіти та музичного мистецтва
Кафедра теорії, методики музичної освіти та інструментальної підготовки

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчальної роботи
Наталія БОРБИЧ
« 14 » Вересня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОГО ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ВОК3 Історія джазу. Основи імпровізації

освітньо-професійна програма Середня освіта (Музичне мистецтво)

освітній ступінь бакалавр

галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

спеціальність 014 Середня освіта

предметна спеціальність 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Робоча програма з освітнього компонента «Історія джазу. Основи імпровізації» для здобувачів освіти ОС бакалавр за галуззю знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво)

«25» серпня, 2023 року. 11 с.

РОЗРОБНИК: Андрій ВОЙНАРОВСЬКИЙ, викладач кафедри теорії, методики музичної освіти та інструментальної підготовки

ПОГОДЖЕНО*
керівник
освітньо-професійної програми Середня освіта (Музичне мистецтво)

 (Анна ЗАРИЦЬКА)

« 07 » вересня 2023 рік

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії, методики музичної освіти та інструментальної підготовки

« 07 » вересня 2023 року, протокол № 1

Завідувач кафедри Богдана ЖОРНЯК

Схвалено вченою радою факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва

« 14 » вересня 2023 року, протокол № 2

Голова (т.в.о. Аліна ЦИПЛЮК)

1. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента			
		Денна форма навчання			
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Статус ОК вибірковий			
	Спеціальність 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво)				
Змістових модулів – 2	Освітній ступінь: бакалавр	Рік підготовки: 2			
Загальна кількість годин – 150		Семестр: 4			
		Лекції 20	Лаб. 40	Конс. 9	Практ. 20
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента - 3		Самостійна робота 61			
		Вид контролю: залік			

2. Мета, програмні компетентності та результати навчання

2.1. Мета освітнього компонента

У процесі вивчення історії джазу та освоєння основ імпровізації здійснюється розвиток музичних та творчих здібностей здобувачів освіти, підвищується їх культурний рівень. Метою освітнього компонента є естетичне виховання засобами музичного мистецтва, створення умов для цілісного розвитку здобувачів освіти у галузі імпровізації та композиції, виховання високого рівню розуміння джазової музики. Зміст курсу передбачає формування умінь використання в імпровізації елементів музичної мови, застосування технік гармонійного (вертикального) і мелодійного (горизонтального) аранжування музичного матеріалу, створення простих видів супроводу з урахуванням жанрово-стилістичної специфіки творів.

2.2. Програмні компетентності

2.2.1. Інтегральна компетентність

ІК-1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

2.2.2. Загальні компетентності

ЗК-6. Здатність до пошуку інформації, її аналізу та критичного оцінювання.

ЗК-7. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

ЗК-8. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК-9. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації на основі креативності і підприємливості, генерувати нові ідеї, виявляти розв'язувати професійні проблеми

2.2.3. Спеціальні (фахові) компетентності

СК-4. Здатність добирати і використовувати сучасні й ефективні методики і технології навчання, виховання й розвитку учнів для проведення уроків та позакласних заходів з музичного мистецтва у закладах загальної середньої освіти, в тому числі за умов дистанційного та змішаного навчання.

СК-7. Здатність формувати мотивацію учнів та організувати їхню пізнавальну діяльність з врахуванням вікових й індивідуальних особливостей, психоемоційного стану.

СК-13 Здатність виявляти музикальність, демонструвати виконавські (інструментальні, вокально-хорові, диригентсько-хорові), інтерпретаційні, артистичні уміння вчителя музичного мистецтва.

2.3. Передумови для вивчення освітнього компонента

Засвоєння освітнього компонента «Історія джазу. Основи імпровізації» передбачає інтеграцію знань, умінь і навичок з таких освітніх компонентів: «Теорія і методика музичного виховання», «Основи теорії музики»

2.4. Результати навчання

2.3.1. Програмні результати навчання за ОПП.

ПРН 5. Розуміти значущість музичної культури і мистецтва для виховання та розвитку особистості учня, цінувати полікультурність світу і керуватися у своїй діяльності принципами толерантності, діалогу та співробітництва.

ПРН 11. Інтегрувати професійні вміння гри, співу, диригування, музичного сприймання, запам'ятовування та інтерпретації музичних творів; виявляти артистизм, самоконтроль і виконавську надійність.

ПРН 20. Аналізувати власну педагогічну діяльність і її результати, здійснювати безперервний професійний розвиток, отримувати та надавати колегіальну підтримку у професійному зростанні.

ПРН 21. Формувати в учнів ключові компетентності (ініціативність, творчість, комунікацію, критичне мислення) засобами музичного мистецтва.

2.3.2. Результати навчання за освітнім компонентом.

Знання та розуміння:

- знання методичних прийомів для розвитку інструментально-імпровізаційних навичок;
- володіти знаннями основ інструментальної імпровізації;
- оволодіти основними навичками імпровізації у джазовому стилі;

- демонструвати власну музично-виконавську та художньо-педагогічну культуру.

Застосування знань і розумінь:

- застосовування теоретичних знань у практичній виконавській діяльності.

3. Програма освітнього компонента

Змістовий модуль I. Історія розвитку джазу

Тема 1. Джаз в словах і нотах

Мета і завдання освітнього компонента. Визначення джазу як синтетичного мистецтва. Специфіка джазової мови: художній зміст та форма джазового стандарту. Виразні можливості джазової артикуляції (scat, growl, bend). Джазовий стиль та жанрова класифікація.

Тема 2. Золота епоха джазу

Драматургія джазового виступу: взаємодія соліста та ансамблю. Складові композиції джазової п'єси: тема (head), квадрати імпровізації, кода, ульмінація в джазовому соло. Риф (riff) як композиційний прийом повторення.

Тема 3. Новоорлеанський джаз

Архітектоніка раннього джазу. Поняття «колективної імпровізації». Драматургічна побудова: Експозиція (заявка теми), Зав'язка (перекличка інструментів), Розвиток дії (чергування соло), Кульмінація (тутті), Розв'язка. Витоки: марші, регтайм, спіричуелс.

Тема 4. Ера свінгу

Естетика біг-бендів. Контрастність звучання оркестрових груп (reeds, brass, rhythm). Поняття «drive» та «swing». Об'ємність звучання у вертикальній побудові партитури. Типові схеми аранжування для великих складів.

Змістовий модуль II. Музична драматургія імпровізації

Тема 5. Вплив джазу на сучасну музику

Джазові прийоми в сучасних жанрах: метроритм, темпоритм (syncopation). Джазова пауза (stop-time). Варіювання мелодичної лінії. Поняття джазової поліфонії та гармонійної модуляції. План аналізу джазового твору: гармонійна сітка, форма, період.

Тема 6. Поєднання фольклору з джазом

Джаз та афро-американський фольклор. Взаємозв'язок блюзу та трудових пісень (work songs). Поняття «call and response» (запитання-відповідь) як аналог хороводної ігрової взаємодії. Етнічні витоки джазової лексики. Циклічність у блюзовій формі.

Тема 7. Основи імпровізації

Джазова лексика (музична мова): фрази, пасажі, «цитати». Різновиди імпровізації: мелодична, гармонійна, ритмічна. Методика написання плану імпровізаційного соло (соло-план).

Тема 8. Імпровізація

Алгоритм створення імпровізаційного образу. Взаємодія з ритм-секцією. Основні етапи розгортання соло. Методи роботи над розвитком імпровізаційного мислення: від простого варіювання до вільної імпровізації.

4. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	усього	у тому числі			
лекції		практ.	лабор.	Самост. робота	Конс
Змістовий модуль I Історія розвитку джазу					
Тема 1. Джаз в словах і нотах	10	4	2	4	

Тема 2. Золота епоха джазу	17	2	2	8		5
Тема 3. Новоорлеанський джаз	24	2	2	4	16	
Тема 4. Ера свінгу	23	2	2	4	15	
Здача змістового модуля I (теми 1- 4)	2		2			
Разом за змістовим модулем I	76	10	10	20	31	5
Змістовий модуль II. Музична драматургія імпровізації						
Тема 5. Вплив джазу на сучасну музику	29	4	2	4	15	4
Тема 6. Поєднання фольклору з джазом	12	2	2	8		
Тема 7. Основи імпровізації	8	2	2	4		
Тема 8. Імпровізація	23	2	2	4	15	
Здача змістового модуля II (теми 5-8)	2		2			
Разом за змістовим модулем II	74	10	10	20	30	4
<i>Усього годин за IVсем</i>	150	20	20	40	61	9

5. Теми лекцій

N з/п	N теми / модуля	Назва теми	К-ть годин
1	1 / I	Специфіка джазу як соціокультурного явища. Поняття джазового стилю та мови. Засоби музичної виразності в джазі: артикуляція, фразування та специфічне звуковидобування.	4
2	2 / I	Становлення класичного джазу. Взаємодія композиторського задуму та виконавської свободи. Структура джазового стандарту: від теми до коди. Риф як конструктивний елемент.	2
3	3 / I	Витоки джазу: афро-американський фольклор, регтайм та маршова музика. Феномен колективної імпровізації в оркестрах Нового Орлеану. Еволюція ранніх джазових форм.	2
4	4 / I	Розквіт епохи біг-бендів. Особливості оркестрового аранжування та роль диригента. Феномен свінгу та драйву як ключових ритмічних характеристик жанру.	2
5	5 / II	Трансформація джазових елементів у сучасних музичних жанрах. Ритмічні інновації (синкопування, темпоритм). Музична форма та аналіз джазового твору: гармонійна сітка та варіативність.	4
6	6 / II	Блюз як фундамент джазової мови. Архаїчний та класичний блюз. Принцип «Call and Response» (запитання-відповідь) у фольклорних витоках та сучасному джазі.	2
7	7 / II	Теоретичні засади імпровізації: лексика, мотиви та фразеологія. Методика побудови імпровізаційного соло на основі гармонійної структури.	2
8	8 / II	Психологія та алгоритм творчого процесу в імпровізації. Сучасні методики роботи над розвитком імпровізаційного мислення: від імітації до самовираження.	2
Разом			20

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	№ теми / модуля	Назва теми	К-ть годин
1	1 / I	Порівняльний аналіз джазової та академічної артикуляції. Робота над специфічними прийомами звуковидобування.	4
2	2 / I	Побудова та виконання джазового квадрата. Практичне засвоєння форми «тема – соло – тема».	8
3	3 / I	Робота над створенням та варіюванням коротких рифів (riff-creation).	4
4	4 / I	Моделювання колективної імпровізації в ансамблі: розподіл функцій між мелодичними лініями.	4
5	5 / II	Аналіз гармонійної сітки сучасного джазового твору. Робота з цифровою (lead sheet).	4
6	6 / II	Побудова 12-тактової блюзової послідовності. Використання «блюзових нот» (blue notes) у мелодії. Тренінг за принципом «запитання-відповідь» (Call and Response) в імпровізаційному діалозі.	8
7	7 / II	Робота з джазовими ладами (дорійський, міксолідійський, пентатоніка) як базою для соло.	4
8	8 / II	Творча лабораторія: вільна імпровізація на основі заданого образу або ритмічної моделі. Фінальний показ: виконання джазового стандарту з власним імпровізаційним соло.	4
Разом			40

7. Теми практичних занять

№ з/п	№ теми / модуля	Назва теми	К-ть годин
1	1 / I	Слуховий аналіз знакових джазових творів. Визначення стилістичних ознак та засобів виразності.	2
2	2 / I	Робота над музичним фразуванням у джазовому стандарті. Відпрацювання акцентів та мікродинаміки.	2
3	3 / I	Ансамблеве читання з листа творів раннього джазу. Робота над тембральним балансом у груповій грі.	2
4	4 / I	Практикум з ритмічного відчуття: вправи на оф-біт (off-beat) та свінгову артикуляцію в оркестрових партіях.	2
5	1-4	Здача змістового модуля I. <i>Контрольна робота</i> (1-4).	2
6	5 / II	Гармонічний практикум: перекладення джазової цифровки на інструмент. Робота з фактурними моделями.	2
7	6 / II	Виконавський аналіз блюзових стандартів. Відпрацювання специфічного інтонування («брудні» тони, глісандо).	2
8	7 / II	Тренінг з варіювання мелодичної лінії. Використання допоміжних та прохідних звуків у створенні власного варіанту теми.	2
9	8 / II	Комплексна робота над імпровізаційним твором: драматургічна вибудова соло та взаємодія з акомпанементом.	2
10	5-8	Здача змістового модуля I. <i>Контрольна робота</i> (5-8)	2
Разом			20

8. Самостійна робота

N з/п	N теми / модуля	Назва теми	Кількість годин
1	3/ I	Дослідження творчого шляху та виконавського стилю одного з фундаторів джазу (на вибір - Луї Армстронга, Дюка Еллінгтона, Чарлі Паркера або Майлза Девіса). Скласти аналітичну довідку про внесок виконавця у розвиток джазової мови та підготувати підбірку з 3-х знакових композицій для слухового аналізу.	16
2	4/ I	Вивчення історії створення одного з популярних джазових стандартів (наприклад, «Summertime», «Autumn Leaves» або «Take the 'A' Train»). Порівняти 2-3 різні виконавські інтерпретації одного твору (наприклад, вокальну та інструментальну версії), виділивши відмінності в імпровізаційному підході та аранжуванні.	15
3	5/ II	Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу щодо специфіки окремих стилів: порівняння «гарячого» новоорлеанського джазу та «прохолодного» кулл-джазу (Cool Jazz). Скласти порівняльну таблицю стильових ознак (ритміка, склад інструментів, характер імпровізації).	15
4	8/ II	Теоретичне дослідження алгоритмів роботи над імпровізацією. Розробити індивідуальну «дорожню карту» тренування імпровізаційних навичок на тиждень (вправи на розвиток внутрішнього слуху, ритмічні вправи, робота з мінусовками «Play-along»).	15
Разом			61

9. Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є залік; командні проекти; презентації результатів виконаних завдань; студентські презентації; практичні покази, підбір музичних файлів.

10. Критерії оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється за 100-бальною шкалою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС – А, В, С, D, E, FX, F).

Форми контролю знань студентів:

- поточний;
- модульний;
- підсумковий (залік).

Поточний контроль знань здобувачів освіти протягом одного семестру включає оцінку за роботу на семінарських заняттях, практичну та самостійну роботу.

Модульний контроль знань здобувачів освіти здійснюється через проведення аудиторних письмових контрольних робіт або комп'ютерного тестування.

Підсумковий контроль знань проводиться у формі **заліку** (усно, практичний показ).

Залік є обов'язковою підсумковою формою контролю, яка дає змогу оцінити системне, а не фрагментарне засвоєння навчального матеріалу і не може бути зведена до рівня поточних форм контролю.

Критерії оцінювання поточного контролю

Оцінювання практичних та лабораторних робіт здійснюється за такими критеріями:

- Повнота та правильність виконання практичних завдань: точність відтворення

джазової стилістики, дотримання форми твору;

- Обґрунтованість виконавських та методичних рішень: вибір засобів виразності, доречність використання певних імпровізаційних прийомів;
- Рівень сформованості аналітико-слухових навичок: здатність ідентифікувати джазові стилі, гармонійні сітки та інструментальні тембри;
- Уміння застосовувати музично-виконавські, комунікативні та імпровізаційні прийоми: володіння джазовою артикуляцією, навички діалогічної взаємодії в ансамблі;
- Самостійність та точність виконання завдань: впевненість у сольному виконанні, відсутність ритмічних та інтонаційних похибок.

Здобувач вищої освіти може отримати максимальну 3 бали: 3 бали за виконання поставлених завдань (високий рівень - 3 бали, достатній - 2 бали, середній - 1 бал, початковий - 0 балів) .

Оцінювання самостійних робіт передбачає: відповідність змісту завдання поставленій меті; логічність структури та науково-методичну обґрунтованість; використання фахової термінології; здатність до аналізу та узагальнення практичного досвіду; якість оформлення та дотримання академічної доброчесності. Оцінка самостійної роботи здобувача освіти здійснюється за результатами виконання завдань самостійної роботи, яке оцінюється сумарно максимальну у 3 бали («відмінно» - 3 бали, «добре» - 2 бали, «задовільно» - 1 бал, «незадовільно» - 0 балів).

Критерії оцінювання модульного контролю

Здача модуля (модульної контрольної роботи) здійснюється у формі проведення контрольного заняття, яке проводиться усно та практично на підставі програмового матеріалу та включає:

- Демонстрацію виконавської майстерності: практичних виконавських умінь і навичок відповідно до програмових вимог та тематичного наповнення змістового модуля курсу (виконання джазових стандартів, свінгових вправ);
- Знання теоретичної частини: знання джазової термінології, уміння здійснювати аналіз джазової композиції за гармонійною сіткою (цифровою) або партитурою;
- Виконання творчого завдання: створення та демонстрація імпровізаційного фрагмента на задану тему.

Модульний контроль проводиться двічі на семестр та оцінюється максимальну у 5 балів:

- **5-4 бали (високий рівень):** вільне володіння джазовою технікою та стилістикою, демонстрація ґрунтовного аналізу джазових творів, вичерпні відповіді на теоретичні питання, а також високий художній рівень виконання творчого імпровізаційного завдання.
- **3-2 бали (середній рівень):** володіння джазовою технікою на достатньому рівні, спрощений аналіз музичних творів, неповні відповіді на теоретичні питання; творче завдання виконане з певними технічними або стилістичними похибками.
- **1-0 балів (початковий рівень):** здобувач освіти не володіє програмовим матеріалом, присутня велика кількість технічних та виконавських помилок (порушення ритму, гармонійної структури, стильова невідповідність), що є недостатнім для необхідного рівня компетентності.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (заліку).

Відповідь на кожне запитання білету потребує повної аналітичної і змістовної відповіді (оцінюється від 0 до 10 балів).

відмінно (9-10) - студент вільно володіє методико-категоріальним апаратом, проявляє високий рівень знань. Володіє навиками діагностики, аналізу, моделювання. Чітко й усвідомлено оперує методологією інструментального джазового виконавства.

добре (6-8) - середній рівень володіння виконавською технікою, проявляє середній рівень розвитку імпровізаційного чуття, музичного мислення, музичної уяви. Впевнене виконання з незначною кількістю художньо-технічних помилок.

задовільно (4-5) - достатній рівень розвитку окремих компонентів музичної виразності та виконавських умінь. Студентом допущено значну кількість художньо-технічних помилок (нечітких прийомів виконання інструментальної джазової композиції). Недостатньо висвітлено суть джазової імпровізації.

незадовільно (0-3) - студент не виконує усі етапи роботи, не володіє виконавською технікою, що є недостатнім для необхідного рівня компетентності.

IV семестр

Змістовий модуль I Історія розвитку джазу											Змістовий модуль II. Музична драматургія імпровізації										3		
T1		T2		T3			T4			ЗМ	T5			T6		T7		T8			ЗМ		
П	Л	П	Л	П	Л	СР	П	Л	СР	П	П	Л	СР	П	Л	П	Л	П	Л	СР			
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	5	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	5	30
Всього																						100	

Умовні позначення: Т.1. – тема 1; С – семінарське заняття; П. – практичне заняття; Л- лабораторне заняття СР – самостійна робота студентів; ЗМ – задача модуля, З – залік.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для заліку	
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно	незараховано з можливістю повторного складання
0–34	F		незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Рекомендована література

11.1 Базова

1. Войнаровський А. Ю., Стречен К. В. Вперед у минуле : авторський збірник фортепіанних ансамблів для здобувачів освіти без музичної підготовки спеціальності Музичне мистецтво освітньо-професійного ступеню Фаховий молодший бакалавр. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2023. 82 с.
2. Войнаровський А. Ю. Методичні рекомендації «Розвиток слухової активності студента на заняттях з фортепіано» для студентів освітньо-професійного ступеню «Фаховий молодший бакалавр» спеціальності «Початкова освіта» Луцьк: ПП Іванюк, 2021. 66 с.
3. Войнаровський А. Ю., Вихованець А. А., Стречен К. В. Аранжування для духового оркестру : репертуарний збірник. Луцьк-Київ : Мелосвіт, 2021. 64 с.
4. Войнаровський А. Ю. Три настрої. Розмова з фортепіано : навчально-методичний посібник для фортепіано. Рекомендовано для музичних ліцеїв та коледжів. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2022. 24 с.
5. Войнаровський А. Ю. Сутність та зміст музично-педагогічної діагностики Академічні студії. Серія «Педагогіка». Луцьк : Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, 2022. № 1. С. 17 – 23

11.2. Допоміжна

1. Головій С., Дуленко М. Особливості вокальної імпровізації епохи традиційного джазу. Музикознавча думка Дніпропетровщини. 2019. № 14. С. 110-121.
2. Добриднева Н.В. Практичний курс навчання імпровізації в мистецькій школі: методичний посібник. Київ: «Агат-Прінт», 2019. 48 с.
3. Никончук Г. В. Імпровізація у процесі підготовки студентів-музикантів до майбутньої професійної діяльності. Молодий вчений. 2018. № 14. С. 314-318

11.3. Інформаційні ресурси

1. Базові прийоми джазової імпровізації URL : <https://www.youtube.com/watch?v=mNsVeVBjoRM>
2. Джаз – мистецтво імпровізації 7 клас НУШ. Мистецтво. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=FEPSReUmcv4>